

2. Грабчак О. Формування професійних домагань старшокласників у процесі профорієнтаційної роботи : автореф. дис. ... канд. пед наук : 13.00.07. Вінниця, 2012. 20 с.

3. Зборовська Н. Профорієнтаційна робота як чинник формування професійних домагань старшокласників. *Збірник наукових праць молодих вчених*. 2018. № 2. С. 274–281.

**Ярослав Гарбич**

*аспірант кафедри інформатики та методики її навчання  
Тернопільського національного педагогічного університету імені  
Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль*

## **МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Зосереджено увагу на аналізі методичних засад організації освітнього процесу майбутніх фахівців сфери туризму, які навчаються у закладах фахової передвищої освіти. Проаналізовано соціально-психологічні особливості фахових молодших бакалаврів спеціальності 242 Туризм і рекреація на які зроблено акцент під час організації професійної підготовки у Галицькому фаховому коледжі імені В'ячеслава Чорновола.*

**Ключові слова:** *майбутні фахові молодші бакалаври, сфера туризму, освітньо-професійна програма, соціально-психологічні особливості.*

Специфіка становлення та розвитку особистості професіонала в освітньому середовищі закладів фахової передвищої освіти визначаються, на наш погляд, не лише змістом їхньої освітньої діяльності та вимогами, що висуваються конкретно професією, а й у значній степені залежать від соціально-психологічних особливостей, які мають бути сформованими у майбутнього фахівця.

У рамках нашого наукового пошук нас безпосередньо цікавить питання специфіки соціально-психологічних характеристик майбутніх фахівців сфери туристського сервісу, які опановують у коледжах фах молодших бакалаврів за спеціальністю 242 Туризм і рекреація. Наголосимо, що науковці (С. Літовка-Деменіна [1]; П. Лузан, О. Титова, І. Мося, Т. Пашенко [2], Л. Польова [3]) доволі ґрунтовно розглядають питання щодо удосконалення професійної підготовки фахівців сфери туризму, а також

аналізують методику організації якісного освітнього процесу для здобувачів освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація у закладах фахової передвищої освіти.

Однак, ще й нині є чимало питань, які потребують уточнення та додаткового висвітлення. До такого спектру питань належить й питання дослідження тих соціально-психологічних особливостей, якими мають оволодіти майбутні фахові молодші бакалаври, що прийдуть на роботу у сферу туризму і рекреації. Важливо відзначити, що в цьому випадку йдеться не так про професійно важливі якості, властиві, насамперед, кваліфікованому фахівцю, що відбувся у професії, скільки про особистісні характеристики, які виступають своєрідним соціально-психологічним потенціалом майбутніх фахівців, що навчаються у коледжах. У даній публікації ми зупинимо свою увагу на такій сенситивній складовій соціально-психологічних особливостей майбутніх фахівців спеціальності 242 Туризм і рекреація як соціальний інтелект, що передбачає здатність до розуміння поведінки партнерів зі спілкування та взаємодії.

У нашому розумінні соціальний інтелект – інтегральна інтелектуальна здатність, що визначає успішність спілкування та дозволяє ефективно адаптовуватися у соціумі. У методичному контексті соціальний інтелект об'єднує та регулює пізнавальні процеси, які безпосередньо пов'язані із відображенням соціальних об'єктів (маємо на увазі людини як партнера зі спілкування). Соціальний інтелект тісно пов'язаний із соціальною сензитивністю, соціальною перцепцією та соціальним мисленням. Наголосимо, що з практичної точки зору соціальний інтелект виступає вагомим стимулом соціально-корисної адаптації.

У ході вивчення етимології наукового поняття «соціальний інтелект» було встановлено, що його вперше вжив у 1920 р. Є. Торндайк, позначивши далекоглядність у міжособистісних відносинах і прирівнявши цей термін до здатності мудро поступати в людських відносинах, розуміти людей та налагоджувати ефективну міжособистісну взаємодію з ними. Дещо пізніше, а саме у 1937 р. Г. Оллпорт визначає соціальний інтелект як особливу здатність («соціальний дар») правильно розуміти людей, прогнозувати їхню поведінку та забезпечувати адекватне пристосування під час налагодження міжособистісної взаємодії. Цінним для нас є те, що автором було виокремлено конкретний набір якостей, які забезпечують краще розуміння інших людей. У баченні науковця соціальний інтелект включений в структуру цих якостей як окрема здатність особистості. Лише згодом

з'являються фундаментальні роботи про цінність соціальних умінь та комунікативну компетентність.

Соціальний інтелект, виконуючи регулюючу функцію у міжособистісному спілкуванні, забезпечує соціальну адаптацію особистості. Саме тому особи з високим соціальним інтелектом здатні отримувати максимум інформації про поведінку людей, розуміти мову невербального спілкування, висловлювати швидкі та точні судження про людей, успішно прогнозувати їх реакції у заданих обставинах, виявляти далекоглядність у відносинах з іншими, що сприяє їхній успішній соціальній адаптації. При цьому рівень розвитку соціального інтелекту ще не є гарантією продуктивності соціальної поведінки. В основі соціальної дезадаптації можуть бути невротизація особистості, акцентуації характеру, особливості мотиваційної сфери, негативні установки та інші психологічні особливості. Люди з високим соціальним інтелектом, як правило, бувають успішними комунікаторами, їм властиві контактність, відкритість, тактовність, доброзичливість та сердечність, тенденція до психологічної близькості у спілкуванні.

На основі вивчення освітньо-професійної програми зі спеціальності 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування, що функціонує у Галицькому фаховому коледжі імені В'ячеслава Чорновола ([https://gi.edu.ua/images/document/professional\\_junior\\_bachelor/242/Опис%20ОПП%202024.pdf](https://gi.edu.ua/images/document/professional_junior_bachelor/242/Опис%20ОПП%202024.pdf)) було встановлено перелік обов'язкових освітніх компонентів, що формують спеціальні компетентності та мають вагомий вплив на формування у здобувачів освіти соціального інтелекту, а саме: «Вступ до гостинності та історія туризму» (ОК 10); «Туристичне краєзнавство і країнознавство» (ОК 13); «Організація готельного обслуговування» (ОК 15); «Організація ресторанного обслуговування» (ОК 16); «Організація екскурсійної та музейної справи» (ОК 18); «Економіка, організація і планування діяльності туристичних підприємств» (ОК 19).

Отже, у нашому баченні соціальний інтелект забезпечує розуміння вчинків та дій людей, розуміння мовної продукції людини, а також її невербальних реакцій (міміки, поз, жестів). Він є когнітивною складовою комунікативних здібностей особистості та професійно важливих якостей в професіях. Відзначимо, що соціальний інтелект виділений нами як професійно важлива якість фахівця соціально-культурного сервісу та туризму, яку доцільно розвивати у процесі професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти. Майбутніми нашими науковими

пошуками будуть питання щодо дослідження практичних механізмів вдосконалення соціального інтелекту у здобувачів освіти, які навчаються в коледжах.

### **Список використаних джерел**

1. Літовка-Деменіна С. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 27. С. 189–192.
2. Лузан П., Титова О., Мося І., Пашенко Т. Методика оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти. *Професійна педагогіка*. 2021. № 1 (22). С. 169–184.
3. Польова Л. В. Особливості практичної підготовки фахівців з туризму. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 4 (239). Ч. II. С. 169–175.

**Богдан Глядик**

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,  
спеціальність 231 Соціальна робота,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль*

### **РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ СОЦІОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

*Розглядається значення практичної підготовки у формуванні соціокомунікативної компетентності студентів соціальних спеціальностей. Підкреслено необхідність практики в умовах сучасних соціальних викликів та зазначено, що безпосередня взаємодія з клієнтами сприяє розвитку емпатії, критичного мислення, впевненості у своїх діях, адаптивності та комунікативних навичок. Окрему увагу приділено етапам організації практичної діяльності та рефлексії як чиннику професійного зростання. У статті обґрунтовано потребу в подальших дослідженнях щодо практичної складової підготовки фахівців соціальної сфери.*

**Ключові слова:** *практична підготовка, соціокомунікативна компетентність, соціальні виклики, рефлексія, емоційний інтелект.*